

Leeswijzer

Deze bijlage vormt een toelichting op het artikel: 'Verborgene zorg, zichtbare uitdagingen: de realiteit van naastenzorg'.

Interpretatie grafieken

Het artikel en deze bijlage bevatten grafieken die de trends laten zien voor de periode van 2014 tot en met 2023¹ voor de gehanteerde indicatoren. De jaarreeks is onderverdeeld in de perioden vóór, tijdens en na de coronapandemie.

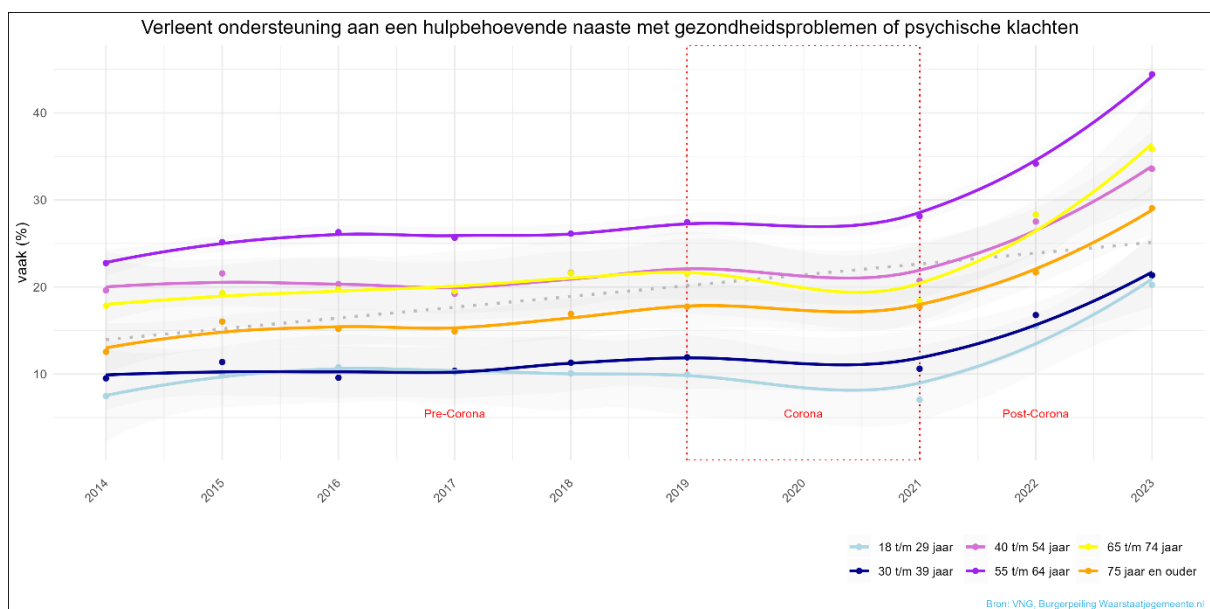
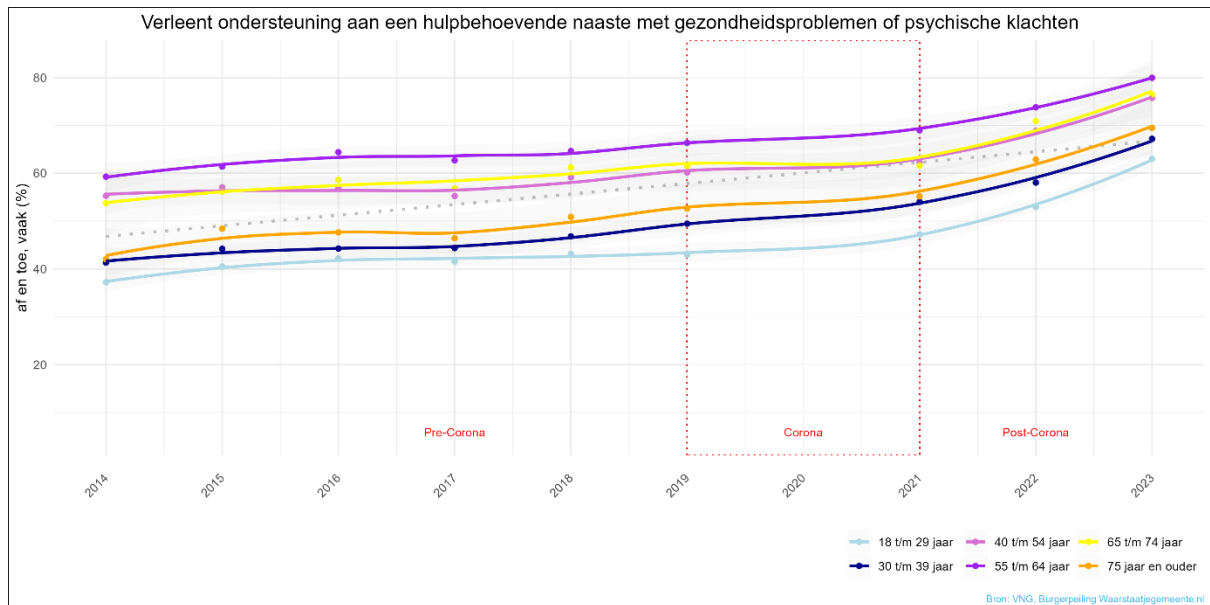
Het artikel en deze bijlage bevatten grafieken die de trends laten zien voor de periode van 2014 tot en met 2023 voor de gehanteerde indicatoren. De jaarreeks is ingedeeld in de perioden vóór, tijdens en na de coronapandemie.

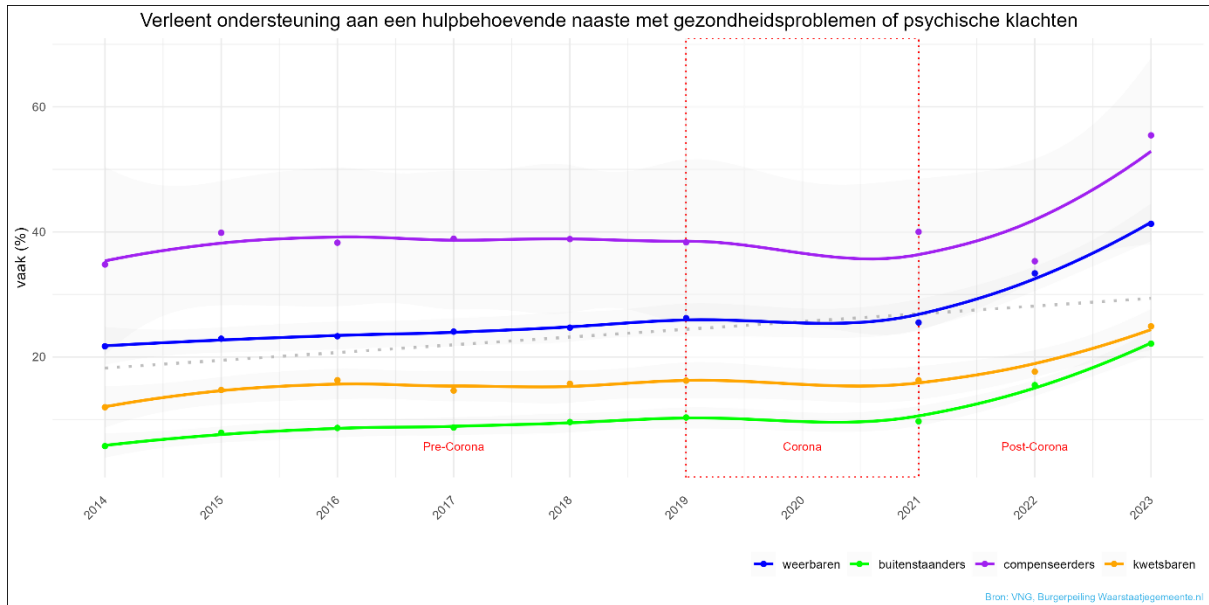
De feitelijke scores op de indicatoren worden weergegeven met punten, waarbij de doorgetrokken lijn de trend illustreert. De gekleurde vlakken tonen het 95% betrouwbaarheidsinterval. Bovendien fungeert de gestippelde grijze lijn als referentiepunt voor de langetermijnontwikkeling van de gepresenteerde gegevens in de grafiek².

¹ Eerste half jaar van 2023. Resultaten over 2023 zijn daarmee indicatief.

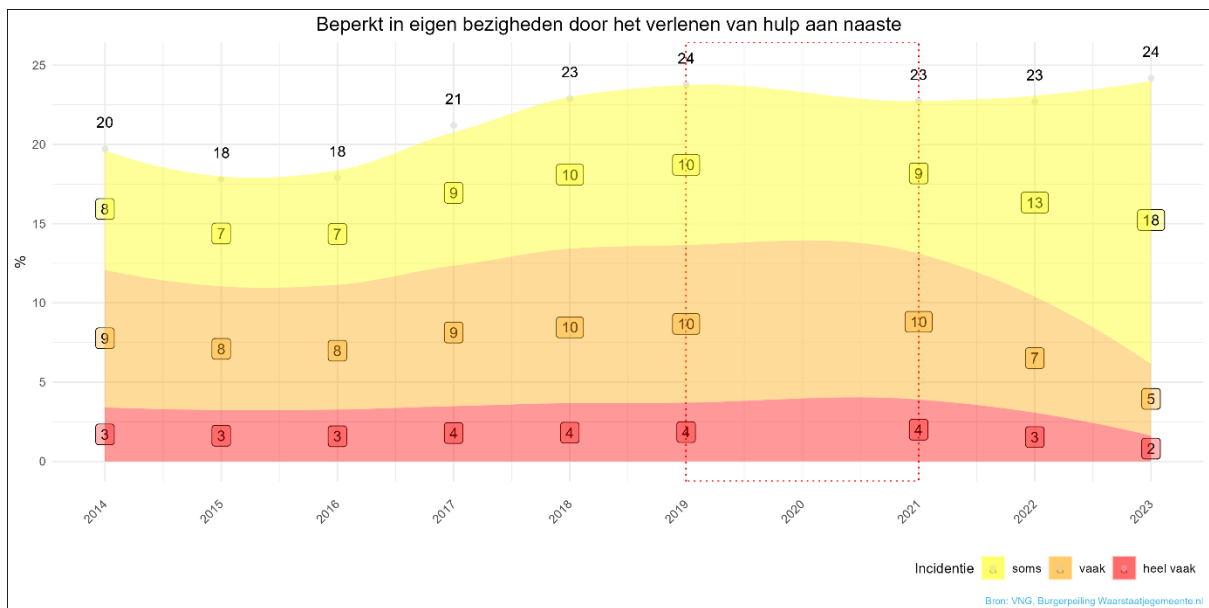
² Lineaire regressie.

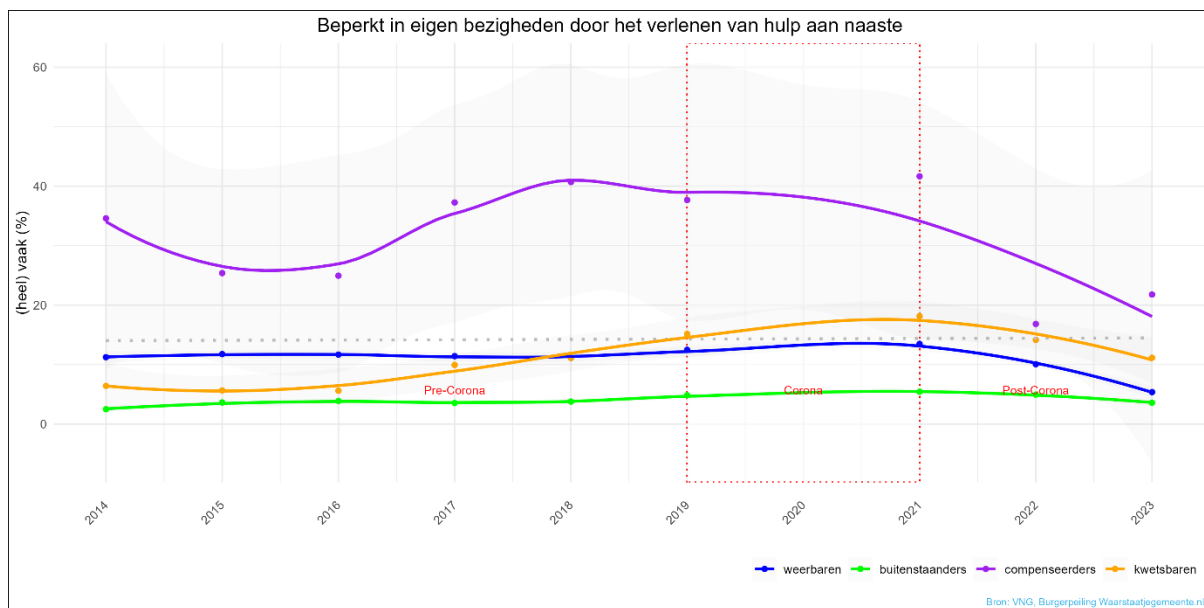
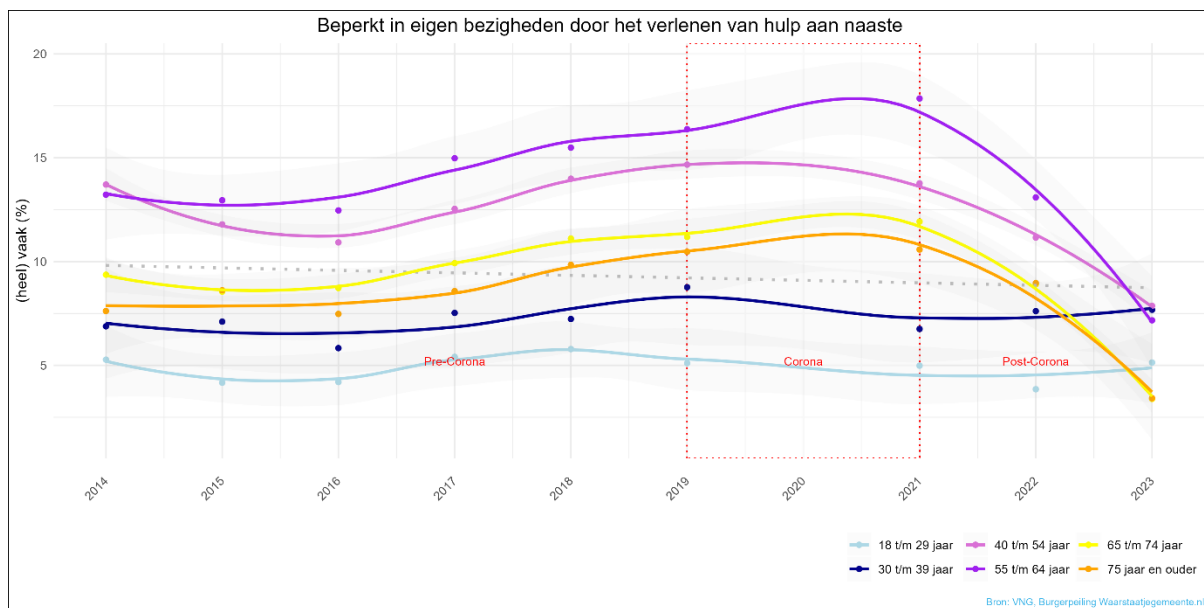
Ondersteuning aan een hulpbehoevende naaste met gezondheidsproblemen of psychische klachten

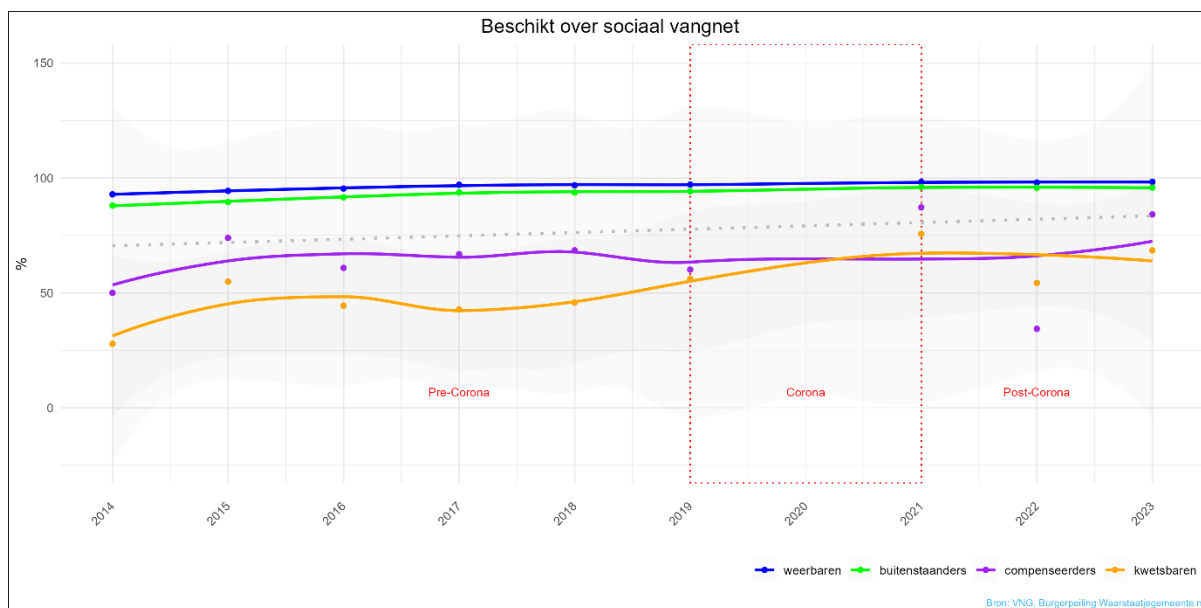

Beperkt in eigen bezigheden door het verlenen van ondersteuning aan hulpbehoevende naaste

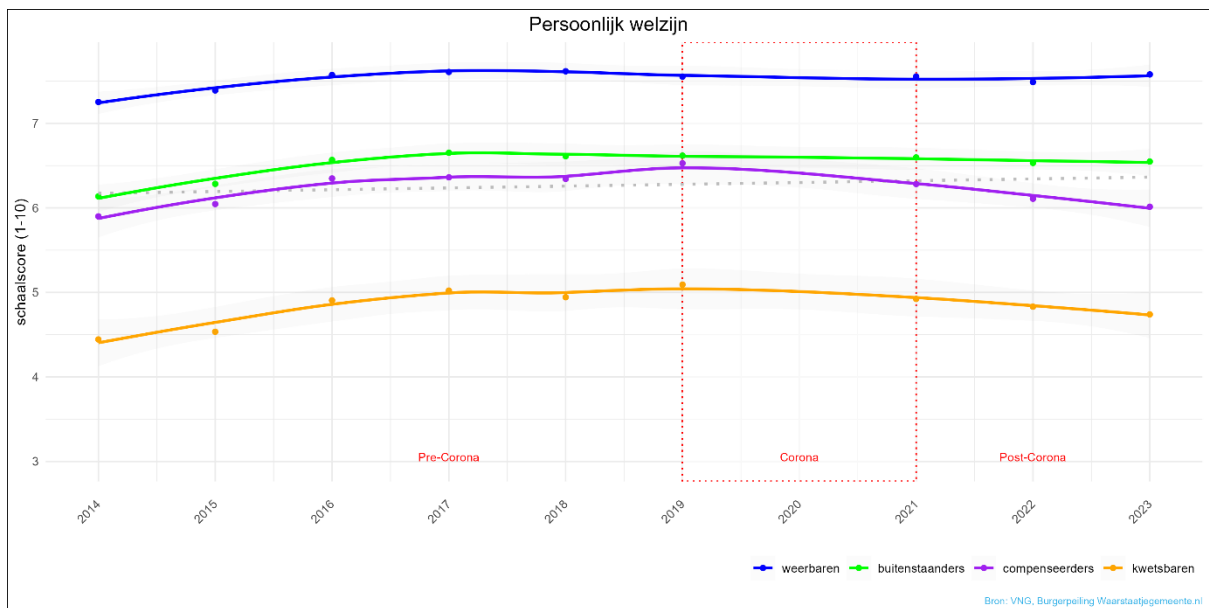
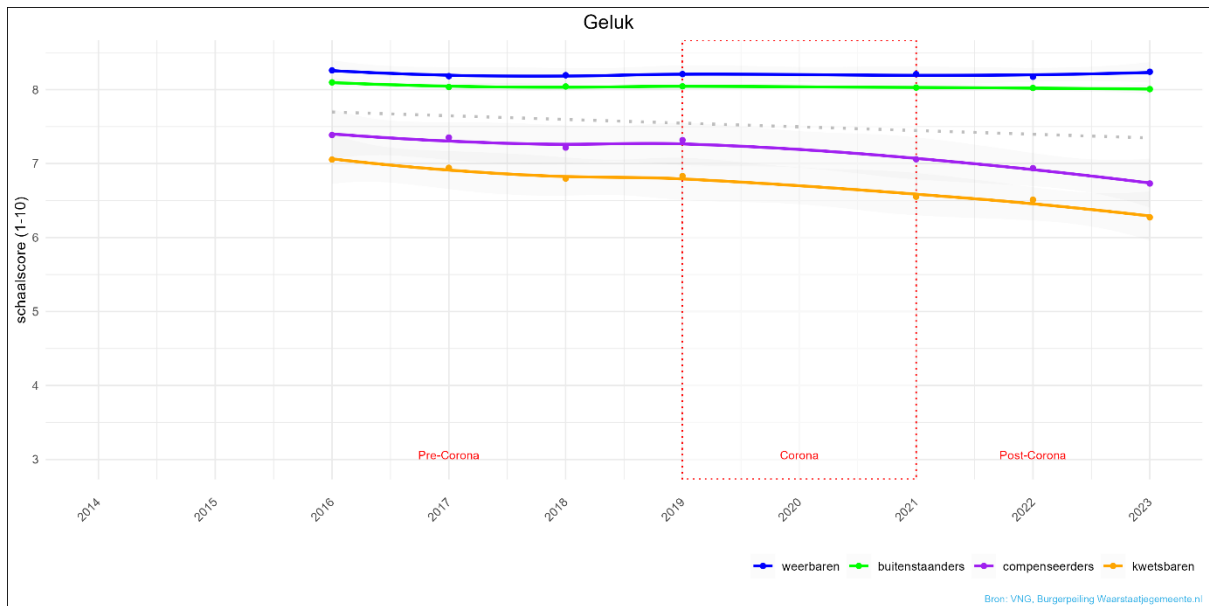

Verwacht ondersteuning te kunnen inroepen via het eigen sociale netwerk, wanneer nodig³

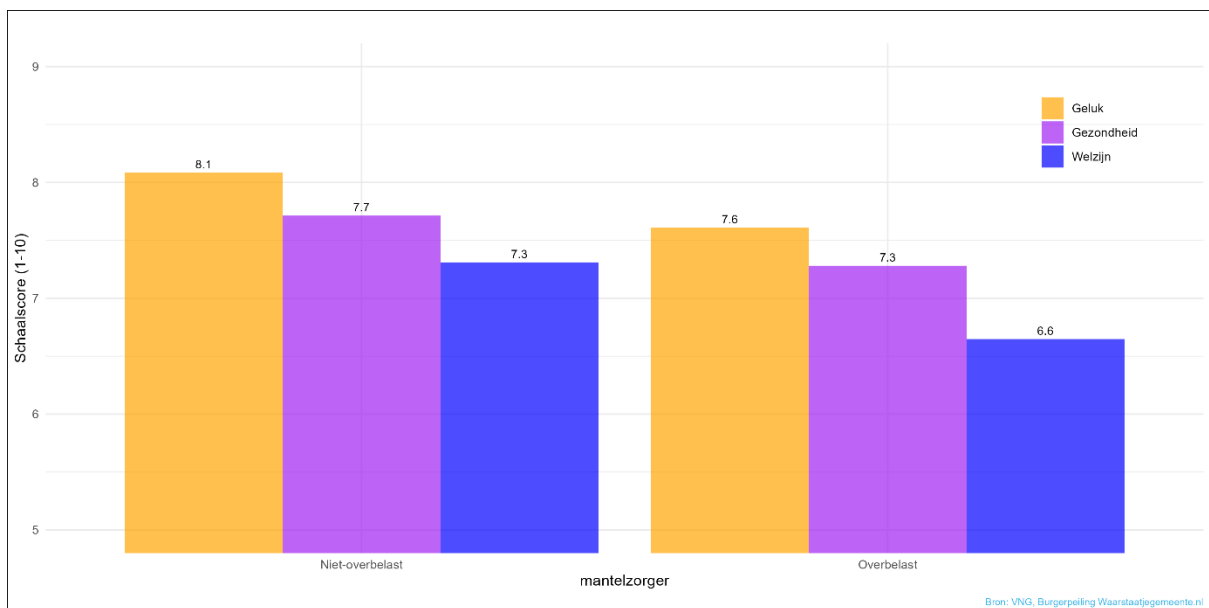
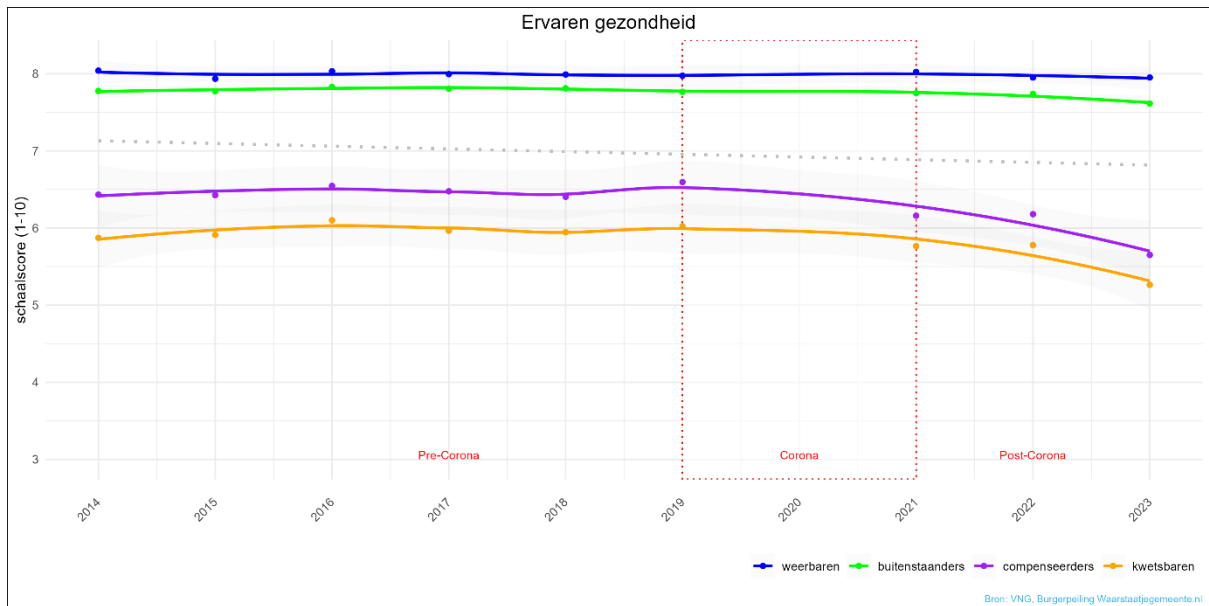

³ familie, vrienden, kennissen of mensen in de buurt

Tevredenheid met het leven en individueel welzijn

Ervaren gezondheid

Onderzoeksverantwoording

De bevindingen voor het artikel zijn opgemaakt op basis van de Burgerpeiling ‘Waar staat je gemeente’ onderzoeken die over de afgelopen 10 jaar zijn uitgevoerd door onderzoeksbureaus in opdracht van individuele gemeenten⁴.

In dit longitudinaal onderzoek zijn 345.449 inwoners vertegenwoordigd in de leeftijd van 18 jaar tot en met 85 jaar⁵. Om betrouwbare uitspraken te kunnen doen over de ontwikkelingen in Nederland, is een gestratificeerde steekproef gehanteerd. Hierbij is ervoor gezorgd dat de verhouding tussen de verschillende leeftijdsgroepen in de steekproef overeenkomt met de demografische verdeling in Nederland.

Operationalisatie

In de Burgerpeiling wordt de inzet voor naastenzorg door inwoners⁶ voorgelegd aan de hand van de volgende vraagstellingen:

Hoe vaak heeft u zich de afgelopen 12 maanden ingezet voor anderen en / of maatschappelijke doelen? [naastenzorg]

	vaak	af en toe	(bijna) nooit
Zorg aan een familielid, vriend of kennis (mantelzorg)	☐	☐	☐
Aandacht voor burens in een moeilijke situatie (eenzaam, niet goed voor zichzelf of anderen kunnen zorgen)	☐	☐	☐

⁴ De Burgerpeiling resultaten omvatten naar verhouding meer inwoners uit middelgrote en kleine gemeenten en minder grote gemeenten.

⁵ Niet-woonachtig in een gesloten instelling.

Heeft u het gevoel dat u door het geven van zorg aan iemand die hulp nodig heeft, minder of onvoldoende tijd heeft voor uw eigen bezigheden? [overbelasting]

- ☐ nee, (bijna) nooit
- ☐ ja, soms
- ☐ ja, vaak
- ☐ ja, heel vaak
- ☐ wil ik niet zeggen / weet niet

Wanneer u zelf hulp of zorg nodig heeft, wie kunt u dan vragen? [sociaal vangnet]

	ja, zeker	waarschijnlijk wel	nee	weet niet
familie	☐	☐	☐	☐
vrienden	☐	☐	☐	☐
of				
kennissen	☐	☐	☐	☐
mensen	☐	☐	☐	☐
in de				
buurt				

In hoeverre bent u het eens met de volgende uitspraken? [sociale veerkracht]

	helemaal eens	eens	neutraal	oneens	helemaal oneens	weet niet / geen mening
Ik pak de draad makkelijk op als het even tegen heeft gezeten	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik sla me makkelijk door moeilijke tijden heen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik regel makkelijk zelf hulp als dat nodig is	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik raak snel van slag als iets tegenzit of onduidelijk is	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Ik heb
vertrouwen in
de toekomst

☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

Hoe tevreden bent u -over het algemeen- met uw leven? [geluk]

Geef een cijfer van 1 (zeer ontevreden) tot en met 10 (zeer tevreden)

- ☐ 1
- ☐ 2
- ☐ 3
- ☐ 4
- ☐ 5
- ☐ 6
- ☐ 7
- ☐ 8
- ☐ 9
- ☐ 10
- ☐ wil ik niet zeggen / weet niet

Welk cijfer geeft u -over het algemeen- uw gezondheid? [ervaren gezondheid]

Geef dit aan met een rapportcijfer van 1 (zeer slecht) tot en met 10 (zeer goed)

- ☐ 1
- ☐ 2
- ☐ 3
- ☐ 4
- ☐ 5
- ☐ 6
- ☐ 7
- ☐ 8
- ☐ 9
- ☐ 10
- ☐ wil ik niet zeggen / weet niet

Begrippen en definities

ZORG VOOR EEN HULPBEHOEVENDE NAASTE

Naastenzorg of mantelzorg is de zorg die men vrijwillig en onbetaald verleent aan een hulpbehoevende uit de eigen directe sociale omgeving, zoals familieleden, vrienden of buren. Deze zorg kan variëren van emotionele steun en gezelschap tot het verlenen van praktische hulp bij dagelijkse activiteiten, medische zorg, en administratieve taken. Het kenmerkt zich door de persoonlijke relatie tussen de mantelzorger en de ontvanger van de zorg, waarbij de zorg vaak langdurig en intensief is. Mantelzorg is een belangrijk onderdeel van de informele zorg en speelt een cruciale rol in het ondersteunen van mensen met gezondheidsproblemen of andere beperkingen.

SOCIALE STEUN AAN BUURTGENOOT IN ZORGWEKKENDE SITUATIE

Van een zorgwekkende situatie is sprake als een persoon of gezin zich in een (ogenschijnlijk) uitzichtloze situatie bevindt waaruit men zich niet eigenhandig weet te redden. Het kan om uiteenlopende omstandigheden gaan zoals vereenzaming, zelfverwaarlozing, armoede, uitsluiting, huiselijk geweld of mishandeling. Gemeenschappelijk kenmerk in dergelijke situaties is dat de betreffende inwoner vaak hulp- of zorgmijndend is.

SOCIALE VEERKRACHT

Sociale veerkracht (of mental resilience) is verwijst naar het vermogen van mensen om effectief te reageren op uitdagingen en veranderingen in het leven. Veerkracht vervult twee belangrijk functies in het behouden van ons mentaal welbevinden. Ten eerste vormt het een buffer tegen stressoren en moeilijke ervaringen. Ten tweede zorgt veerkracht voor herstel van je mentaal welbevinden wanneer dit een deuk kreeg: het zorgt dat je kan terugveren na tegenslagen. Veerkracht heeft dus zowel een beschermende als herstellende functie.

Een persoon wordt als veerkrachtig beschouwd wanneer hij/zij op 3 van de 5 stellingen een positief uitgangspunt ervaart ((helemaal) eens).

Vraagcodes: zw19_0, zw19_1, zw19_2, zw19_3, zw19_4

INDIVIDUEEL WELZIJN

Een 'normaal' individueel welzijn betekent dat iemand nu en in de afzienbare toekomst vanuit zijn leefomgeving en lokale gemeenschap een leven kan leiden zoals hij zich dat wenst op het gebied van sociale relaties, werk, en verplaatsing. Voor veel mensen hangt het individueel welzijn samen met het vermogen deel te (blijven) nemen en bij te dragen aan de lokale gemeenschap en het maatschappelijk leven. De aanname is dat participatie in betekenisvolle activiteiten en contacten kan bijdragen aan het -ervaren- individueel welzijn van mensen en daarmee een middel is om een hogere kwaliteit van bestaan en tevredenheid van het leven te realiseren. Individueel welzijn heeft te maken met een aantal

zekerheden, met veelbetekende sociale verbanden en netwerken, met gezondheidsbeleving, en met de directe leefomgeving. Individueel welzijn is een subjectieve maatstaf voor het zelfstandig functioneren (zelfredzaamheid). Ook is het een randvoorwaarde voor volwaardig 'burgerschap' en meedoen in de samenleving (inclusie), waaronder betekenisvolle participatie en meer specifiek maatschappelijke inzet.

In de Burgerpeiling is individueel welzijn geoperationaliseerd aan de hand van de volgende parameters:

thuisvoelen in de buurt,

de algehele subjectieve gezondheid,

de ervaren lichamelijke/fysieke beperkingen,

de ervaren geestelijke en sociale beperkingen,

de ervaren eenzaamheid,

en de (verwachte) beschikbaarheid van sociale steun.

VITALITEIT VAN INWONERS (TYPOLOGIE)

Een verhoogd individueel welzijn gaat hand in hand met een bredere en veelzijdigere betrokkenheid op terreinen die bijdragen aan persoonlijke ontwikkeling, het welzijn van anderen of maatschappelijke doelen, en vice versa. Op basis van de scores op de dimensies 'betekenisvolle participatie' en 'individueel welzijn' is een typologie ontwikkeld om de veerkracht of vitaliteit van inwoners te categoriseren. Hieruit kunnen de volgende latent aanwezige vitaliteitstypen worden afgeleid:

Weerbaren: Dit zijn autonome en zelfredzame personen die bovengemiddeld actief zijn in hun leefomgeving, voor anderen of maatschappelijke doelen, en een relatief hoog niveau van individueel welzijn ervaren.

Buitenstaanders: De groep kent een beperkte of eenzijdige inzet voor de maatschappij, maar ervaart desondanks een relatief hoog individueel welzijn.

Compenseerders: Hoewel 'compenseerders' een relatief laag individueel welzijn kennen, zijn ze zeer actief op het vlak van betekenisvolle maatschappelijke participatie. Deze groep zet zich bovenmatig in, wat het risico op overbelasting vergroot en wezenlijke beperkingen kan opleveren bij voeren van het huishouden en participeren in het maatschappelijk leven.

Kwetsbaren: Deze groep vertoont een beperkte of eenzijdige betrokkenheid bij betekenisvolle activiteiten en ervaart een relatief laag niveau van individueel welzijn. 'Kwetsbaren' ondervinden aanzienlijke obstakels bij hun volwaardige deelname aan het maatschappelijk leven.

Meer informatie

Documentatie Burgerpeiling

<https://github.com/VNG-Realisatie/Burgerpeiling>

Projectpagina op Vng.nl:

<https://vng.nl/projecten/burgerpeiling>

Waarstaatjegemeente.nl

<https://waarstaatjegemeente.nl>

Contact: waarstaatjegemeente@vng.nl

Mark Gremmen (Onderzoeker)